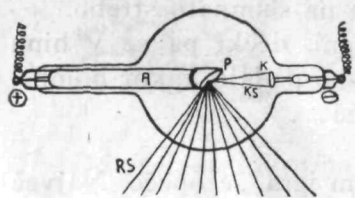

Tajinstveni žarki.

Močno je bilo srce malemu Peterčku, ko je pozvonil na velikih vratih bolnice. Zdravnik mu je naročil, da naj pride na rentgenološko preiskavo, kajti Peterčka je leva roka močno bolela pri vsakem premikanju. Pred dvema mesecema je bil pri telovadbi prav nesrečno padel in si zlomil dvoje kosti leve roke. Sedaj so bile nalomljene kosti sicer zaceljene, da je Peterček roko lahko uporabljal, toda vseeno so ga še semintja, tudi pri prav neznatnem naporu, mučile hude bolečine. Zato je bila potrebna preiskava z razsvetljenjem z rentgenovimi žarki.

Na njegovo zvonjenje je prišla odprt bolniška sestra in odvedla dečka v veliko, popolnoma zatemnjeno sobo, ki je bila razsvetljena z električno lučjo. »Malo boš počakal,« mu je rekla, »gospod zdravnik bo takoj prišel.« Tako je imel Peterček priliko opazovati stvari v tej zagonetni sobi. Na nekem železnem stojalu je bila pritrjena kockasta omarica, ki je imela na zadnji strani odprta vratca; v njeni notranjščini se je nahajala steklena cev, ki je bila v sredini razširjena v kroglo. Dvoje železnih držal je pa držalo na drugi strani omarice v okviru zelenkasto motno ploščo. Od tega aparata je vodila električna žica k neki v steno vzdani kameniti plošči, na kateri so bile pritrjene različne ure in stikala za električni tok. Vse to je zelo zanimalo našega Peterčka in še dalje bi opazoval te zanimivosti, da ni ravno vstopil zdravnik s sestro. »No, Peterček, ali te roka še vedno zelo boli?« ga je vprašal. Ko je Peterček potrdil, mu je rekel: »No, bomo takoj videli, sleci si suknjico in se postavi k temule zaslonjalu! Potem, sestra, lahko pričnemo!«

Temno je postalo v sobi, ko je ugasnila električna luč, in Peterček je slišal čudno brnenje, ki je prihajalo iz omarice, ko je sestra zavrtela ročico na kameniti plošči in vključila tok. Motno steklo pred aparatom je nenadoma zabliščalo v svetlozeleni barvi in Peterček je moral vtakniti roko med ploščo in omarico, v kateri je bila rentgenova cevka. Prvi trenutek se je malce prestrašil, kajti od svoje roke je videl le kosti in koščice. Šele, ko je

bolj pazljivo pogledal, je videl v tankih obrisih tudi meso in kožo. Ko mu je zdravnik rekel, da naj roko malo obrača, je lahko vsako premikanje kosti točno zasledoval. Videl je, kako se v sklepu premika komolec in tudi zaceljena mesta v kosti je prav točno opazil. Skrbno je primerjal zdravnik kosti in gibe obeh rok in mu rekel: »Kosti so prav lepo zaceljene in bo-

lečine, ki jih imaš, ne izvirajo od ranjene roke. Gotovo te bolijo samo kite, ki so vsled mavčaste obveze malo otrpnile. Toda tudi to bo kmalu minulo.«

Ko je postalo zopet svetlo v sobi, je bilo Peterčku skoro žal, da ni mogel še dalje gledati tega čudežnega aparata. Med tem ko si je oblačil suknjič, se je pa kar opogumil in vprašal zdravnika, kako je prav za prav urejena takale cevka. Zdravnik mu je rade volje razložil: »Na cevki v omarici opaziš najprej na obeh koncih dva pola, ki segata v okroglo notranjščino cevke; eden se imenuje katoda (K) in nosi na svojem koncu kovinasto ploščico. Drugi pa sega do srede krogle in ima pritrjeno drobno ogledalce iz platine (P). Ta pol se imenuje anoda (A); v cevi sami pa ni skoro prav nič zraka. Če vključimo v to cevko električni tok na obeh polih (na sliki + in —), ki mora imeti zelo visoko napetost, potem prične izžarevati katoda (K) žarke (K 5), ki padajo premočrtno na platinovo zrcalce v sredini cevke;

radi tega pa nastanejo tam novi žarki, imenovani rentgenovi žarki (R 5). Ti žarki gredo od poševnega zrcala skozi steklo in imajo to lastnost, da prodrejo lahko veliko neprozornih teles, kakor les, usnje, papir in tudi meso in kožo našega telesa. Žarki so za naše oko nevidni; če pa zadenejo tole motno ploščo, ki je prepojena z neko posebno tekočino, pa zažarijo. Če vtaknemo torej med ploščo in cevko roko, nastane na zaslonjalu senčna slika, kajti na njem zažarijo samo tista mesta, katera zadenejo ti žarki. Ker pa kosti teh žarkov ne propuščajo, ostanejo za njimi mesta plošče temna. — Sedaj ti je gotovo vse jasno?« »Da,« odvrne Peterček, »samo tega še ne vem, zakaj se ti žarki imenujejo rentgenovi žarki.« »To je pa prav preprosto,« mu reče zdravnik, »te žarke je namreč odkril švicarski fizik Viljem Röntgen leta 1895. Njemu na čast so potem imenovali žarke, ki jih je sam imenoval x žarke, Röntgenove žarke. Tako počaščenje izumitelja je bilo popolnoma upravičeno, kajti ta iznajdba je pravi blagoslov za človeštvo. Koliko skritih bolezni so že našli s tem aparatom; sam si videl, kako hitro sem lahko pregledal tvojo roko!«

Peterček se je zahvalil prijaznemu zdravniku za njegovo pojasnilo in je vesel hitel domov povedat mamiči o izidu preiskave in o čudežnem aparatu.

Čudežna skrinjica.

(Ruska pravljica.)

Anjuta Smirnov je bila doma v prijaznem in lepem mestu Novgorodu. Takrat je vladal Rusiji car Ivan Grozni. Anjutin oče Pjotr je bil premožen trgovec s kožuhovino. Njegova zidana hiša je bila ena najlepših v celem mestu.

Pjotr je oboževal svojo edinko in vsak večer, ko se je vrnil iz trgovine, je sédel k zibki, v kateri je ležala mala Anjuta. Prijel jo je za ročico in božal vsak prstek posebej, rekoč:

»Sraka je prinesla kaše palcu, kazalcu, sredincu, prstancu... ,Grdi lenuh,‘ je dejala, ko je bil na vrsti mezinec, ,pojdi iskat mrzle vode, vroče vode, vrele vode!‘«

In Pjotr je zgečkal Anjutko na dlani in po komolcu in se smejal od vsega srca in smejala se je hčerkica, dokler ni prišla mama, ki jo je prekrizala na čelo, na usta in na prsi in izmolila z njo večerno molitvico.

Ko je imela deklica sedem let, jo je učila Katja, stara mamičina pestunja, presti in tkati. Dijakon (duhovnik) notrdamske cerkve jo je vadal abecede po veliki knjigi z rdečimi platnicami in v kratkem času je znala Anjuta gladko čitati. Poleti je čitala mamiči na vrtu, obraslem od duhtečega bezga, pozimi pa v sobi, medtem ko je mamičica vezla zlate rože v tenko platno, Katja pa je predla ob peči. Če je prišel očka preje kakor po navadi domov, se je že na pragu razveselil lepe slike, ki se mu je nudila, objel in poljubil je svojo edinko, ki mu je pritekla naproti, in ji božal zlate kodre. Nenadna mamičina smrt pa je napravila konec srečnemu družinskemu življenju. Pjotr